

Efekti crta ličnosti tamne trijade i sličnosti u tim crtama na pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena u romantičnom odnosu

Gortan, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:234668>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Iva Gortan

Efekti crta ličnosti Tamne trijade i sličnosti u tim crtama na pozitivno i negativno
raspoloženje muškaraca i žena u romantičnom odnosu

Diplomski rad

Rijeka, 2018.

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Iva Gortan

Efekti crta ličnosti Tamne trijade i sličnosti u tim crtama na pozitivno i negativno
raspoloženje muškaraca i žena u romantičnom odnosu

Diplomski rad

prof.dr.sc. Jasna Hudek - Knežević

Rijeka, 2018.

IZJAVA

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad izradila samostalno, znanjem stečenim na Odsjeku za psihologiju Filozofskoga fakulteta u Sveučilišta u Rijeci, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentorice *prof.dr.sc.* Jasne Hudek – Knežević.

Rijeka, rujan 2018.

ZAHVALE

Prije svega, zahvaljujem se svojoj mentorici dr.sc. Jasni Hudek-Knežević na inspiraciji, povjerenju, razumijevanju i podršci koju mi je pružala kroz cijelo ovo vrijeme pisanja rada.

Zahvaljujem se i drugim članovima Povjerenstva, dr.sc. Igoru Kardumu red.prof. i dr.sc. Nadi Krapić na stručnoj pomoći, razumijevanju, pomoći pri obradi podataka i korisnim savjetima u završnom stadiju izrade ovog rada.

Posebne zahvale upućujem mojim roditeljima i ostalim članovima obitelji na bezuvjetnoj ljubavi i svemu što su mi omogućili te prijateljima i kolegama koji su me bodrili i vjerovali u moj uspjeh.

SAŽETAK

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati uparuju li se parovi po sličnosti na crtama Tamne trijade, ali i kakvi su efekti te sličnosti (različitosti) na pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena. Dodatno smo ispitali kako su razine crta Tamne trijade povezane sa pozitivnim i negativnim raspoloženjem muškaraca i žena. Istraživanje je provedeno na 188 heteroseksualnih parova, raspona dobi od 20 do 73 godine koji zajedno žive između 3 i 50 godina. Korelacijskom analizom dobiven je nizak do umjeren stupanj pozitivnog asortativnog uparivanja za sve tri crte Tamne trijade, pri čemu je najveća vrijednost dobivena za makijavelizam, zatim za narcizam, a najmanja za psihopatiju. Za ispitivanje odnosa sličnosti (različitosti) u crtama Tamne trijade i pozitivnog i negativnog raspoloženja, u obzir smo uzeli dvije metode sličnosti, profilnu sličnost i metodu apsolutne razlike. Rezultati su pokazali da je sličnost u makijavelizmu značajno pozitivno predvidjela pozitivno raspoloženje žena, a negativno je predvidjela negativno raspoloženje žena. Različitost u makijavelizmu negativno je predvidjela pozitivno raspoloženje muškaraca. Dodatno, makijavelizam muškaraca negativno je predvidio pozitivno raspoloženje muškaraca, i pozitivno predvidio negativno raspoloženje muškaraca, dok je narcizam muškaraca pozitivno predvidio pozitivno raspoloženje muškaraca. Psihopatija i makijavelizam žena bili su pozitivni prediktori negativnog raspoloženja žena. Narcizam žena bio je pozitivan prediktor pozitivnog raspoloženja žena.

Ključne riječi: Tamna trijada, asortativno uparivanje, pozitivno raspoloženje, negativno raspoloženje

ABSTRACT

The goal of this study was to examine assortative mating between partners in Dark Triad traits, but also the effect of similarity (dissimilarity) in Dark triad traits on positive and negative mood of men and women. We also examined in which way are Dark Triad traits related to positive and negative mood of men and women. The study was conducted on 188 heterosexual couples, age range between 23 and 70, who live together between 3 and 50 years. Correlation analysis has shown a modest to moderate degree of positive assortment for all three Dark Triad measures, the highest for macchiavellianism, followed by narcissism, and the smallest for psychopathy. For examining the relationship between similarity (dissimilarity) in Dark Triad traits and positive and negative mood, we used two types of couple similarity indices, profile similarity and absolute difference score. The results obtained showed that similarity in macchiavellianism negatively predicted women's positive mood, but was also a positive predictor of women's negative mood. Dissimilarity in macchiavellianism negatively predicted men's positive mood. Additionally, we found that macchiavellianism in men negatively predicted positive mood in men, and positively predicted negative mood in men, while narcissism in men positively predicted positive mood in men. Psychopathy and macchiavellianism in women were positive predictors of women's negative mood while narcissism in women was a positive predictor of women's positive mood.

Keywords: Dark Triad, assortative mating, positive mood, negative mood

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Uparivanje po sličnosti (Assortative mating)	1
1.2. Uparivanje po sličnosti u crtama ličnosti	10
1.3. Metodologija uparivanja po sličnosti.....	11
1.4. Tamna trijada (narcizam, makijavelizam i psihopatija).....	12
1.5. Povezanost Tamne trijade i drugih modela ličnosti.....	14
1.6. Uparivanje po sličnosti u crtama Tamne trijade	16
1.7. Tamna trijada i povezanost sa različitim ishodima.....	17
2. PROBLEMI ISTRAŽIVANJA	20
3. HIPOTEZE.....	20
4. METODA.....	21
4.1. ISPITANICI	21
4.2. POSTUPAK	21
4.3. MJERNI INSTRUMENTI	21
5. REZULTATI	24
6. DISKUSIJA.....	34
7. ZAKLJUČAK.....	39
8. LITERATURA	40

1. UVOD

1.1. Uparivanje po sličnosti (Assortative mating)

Na koji način odabiremo partnere? Kojim karakteristikama partnera dajemo prednost prilikom odabira? Postoji li prepoznatljiv obrazac po kojem vršimo odabir? Na ova pitanja odgovore su dosad pokušali pronaći brojni istraživači. Jedan od oblika seksualne selekcije u kojoj se pojedinci sa sličnim karakteristikama uparuju češće nego što bi bilo očekivano prema slučaju naziva se uparivanje po sličnosti ili asortativno uparivanje (Luo i Klohnen, 2005; Thiessen i Gregg, 1980). Buss (1984) naglašava važnost takvog neslučajnog odabira partnera koje bi, u slučaju da postoji, moglo poslužiti kao mehanizam stvaranja povezanosti između osobe (ili genotipa za nasljedne osobine) i okoline. Istraživanja asortativnog uparivanja vrijedan su doprinos znanstvenim disciplinama kao što su bihevioralna genetika, psihologija ličnosti i socijalna psihologija (Feng i Baker, 1994). Asortativno uparivanje iznimno je važno jer bi ono, ukoliko se ispostavi točnim, moglo utjecati na povećanje genetske varijance u populaciji, kao i na procjene nasljednosti određenih osobina (Buss, 1984; Kardum, Hudek – Knežević, Schmitt i Čović, 2016). Nasljedne osobine za koje se ustvrdi uparivanje, mogu utjecati na korelacije među biološkim srodnicima, a uparivanje djeluje i na distribuciju genotipa, stupanj homozigotnosti i korelacije među osobinama generacija koje nadolaze (Jensen, 1978; Vandenberg, 1972; sve prema Buss, 1984; Caspi i Herbener, 1993; Feng i Baker, 1994).

U literaturi možemo naići na dvije naizgled kontradiktorne hipoteze o prirodi interpersonalnih odnosa i načina odabira partnera. Teorija sličnosti opisuje pozitivno asortativno uparivanje, a temelji se na pretpostavci da ljude privlače pojedinci koji su im slični po jednoj ili više karakteristika (Buss, 1984). Teorija komplementarnosti govori o negativnom ili disortativnom uparivanju među partnerima, odnosno o privlačnosti koja proizlazi iz razlika među partnerima (Klohnen i Mendelsohn, 1998). Sličnost među partnerima može se operacionalizirati i kao značajna pozitivna korelacija između rezultata jednog i drugog člana para na istoj karakteristici; obrnuto, komplementarnost se javlja kada postoji značajna negativna korelacija (Watson i sur., 2004).

Brojna su istraživanja ispitivala spomenute hipoteze odabira partnera na širokom rasponu varijabli kao što su dob, rasa, visina, težina, tjelesna privlačnost, pušenje, konzumacija alkohola i antisocijalna ponašanja i rezultati više idu u prilog hipotezi uparivanja po sličnosti (Lee i sur., 2009; Krueger, Moffitt, Caspi, Bleske i Silva, 1998; Thiessen, Young i Delgado, 1997; Watson i sur., 2004;), s vrlo malo dokaza o postojanju komplementarnosti (Buss, 1984). Za neke varijable, kao što je dob, konstantno su dobivani vrlo snažni i visoki koeficijenti sličnosti. Feng i Baker (1994) na uzorku od 404 bračna para dobili su da vrijednost uparivanja za dob iznosi .96, a nešto manja, a opet visoka vrijednost za dob dobivena je i na uzorku od 93 para u istraživanju kojeg je predvodio Buss (1984). Još jedan aspekt u kojem su parovi značajno slični su politički i religijski stavovi (Han i sur., 2003). Korelacije na mjerama političkog radikalizma, konzervatizma i religioznosti kreću se između .42 do .74 (D'Onofrio, Eaves, Murrelle, Maes i Spilka, 1999; Feng i Baker, 1994). Nešto manji koeficijenti sličnosti, između .20 i .50 dobiveni su za društvene i osobne vrijednosti (Caspi i Herbener, 1993; Escorial i Martín-Buro, 2012) te za inteligenciju i kognitivne sposobnosti (Pan i Wang, 2011; Watson i sur., 2004), gdje su generalno veće vrijednosti dobivane za verbalnu u odnosu na druge oblike inteligencije (Pan i Wang, 2011; Watkins i Meredith, 1981; prema Watson i sur., 2004). Vrlo mali broj studija bavio se i emocionalnom inteligencijom iako ona predstavlja važan faktor u selekciji partnera i zadovoljstvu vezom i čini se da za sličnost partnera u emocionalnoj inteligenciji ne postoje dovoljno konzistentni rezultati. Smith, Ciarrochi i Heaven (2008) pronašli su efekt asortativnog uparivanja samo za percepcije partnerove emocionalne inteligencije, ali ne i za samu emocionalnu inteligenciju. S druge strane, u nedavnom istraživanju kojeg su proveli Šmieja i Stolarski (2018) dobiven je značajan, iako nizak koeficijent sličnosti od .24 za emocionalnu inteligenciju među partnerima.

Efekt pozitivnog uparivanja pronađen je i za neke socijalno nepoželjne karakteristike kao što su antisocijalna ponašanja (Krueger i sur., 1998) i poremećaji uzimanja supstanci (Han i sur., 2003; Low, Cui i Merikangas, 2007). Rhule – Louie i McMahon (2007) tvrde da objašnjenje navedenih sličnosti leži u odabiru odgovarajuće okoline i odnosa od strane problematičnog pojedinca. Drugim riječima, pojedinac nesvjesno odabire onakvo okruženje i partnera koje potkrepljuje i održava njegovo problematično ponašanje (Caspi i Herbener, 1990; Quinton i sur., 1993; sve prema Rhule – Louie i McMahon, 2007).

Osim navedenim sličnostima, veliki broj provedenih studija bavio se ispitivanjem podudarnosti parova u mentalnom zdravlju i nekim drugim psihološkim varijablama kao što su zadovoljstvo životom i osobine ličnosti (Ask, Ildstad, Engdahl i Tambs, 2013). U meta – analizi Mathewsa i Reusa (2001) na temelju 17 studija dokazano je da se asortativno uparivanje pojavljuje za afektivne poremećaje - bipolarni poremećaj i depresiju. Pojava sličnosti u afektu među partnerima objašnjava se i kroz fenomen emocionalne zaraze, automatski i nesvjesni proces sinkronizacije neverbalnog ponašanja sa ljudima koji nas okružuju (Segrin, 2004).

1.2. Uparivanje po sličnosti u crtama ličnosti

Osobine ličnosti i individualne razlike u osobinama ličnosti imaju važnu ulogu u odabiru partnera. Cjelokupna studija o sličnosti partnera u crtama ličnosti vrlo je ekstenzivna i obuhvaća širok spektar različitih osobina, od crta ličnosti petofaktorskog modela, pozitivnog i negativnog afekta, samopoštovanja i traženja uzbuđenja (Luo, 2017). Nalazi koji govore u prilog uparivanju po ličnosti nisu konzistentni i variraju ovisno o istraživanjima (Gonzaga, Carter i Buckwalter, 2010; Luo i Klohnen, 2005). Dok neki autori izvještavaju o vrlo niskom stupnju sličnosti u ličnosti između parova (Watson i sur., 2004), drugi dobivaju umjerene korelacije (Escorial i Martin – Buro, 2012), a treći izvještavaju o korelacijama koje prelaze vrijednost .40 (McCrae i sur., 2008). Generalno možemo reći da su kroz veći broj istraživanja koja su se bavila asortativnim uparivanjem u ličnosti dobivane korelacije koje imaju tendenciju biti pozitivne, ali i prilično niske (Luo, 2017). Rezultati prikupljeni na uzorcima bračnih parova i parova u kohabitaciji upućuju na niske do umjerene efekte pozitivnog uparivanja, pri čemu su najkonzistentniji rezultati dobivani za otvorenost, ugodnost, savjesnost i neuroticizam (McCrae i sur., 2008; Watson, Hubbard i Wiese, 2000; Watson i sur., 2004).

Posljednjih dvadeset godina obilježila su istraživanja asortativnog uparivanja negativne strane ljudske ličnosti, s naglaskom na istraživanja o asortativnom uparivanju u Tamnoj trijadi (Kardum, Hudek-Knežević, Schmitt i Čović, 2017; Savard, Sabourin i Lussier, 2011; Smith i sur., 2014).

1.3. Metodologija uparivanja po sličnosti

Postoje dva pristupa istraživanju uparivanja po sličnosti. Pristup koji je usmjeren na varijable (eng. *variable – centered approach*, VCA) mjeri sličnost između rezultata oba partnera na nekoj individualnoj karakteristici (pr. inteligencija, ekstraverzija) na temelju svih parova u nekom uzorku (Luo, 2017). Pri tom se značajna pozitivna korelacija interpretira kao sličnost, a negativna korelacija kao različitost između dva člana para (Luo i Klohnen, 2005). Istraživači koji su se služili ovom metodom pronašli su dokaze za uparivanje po sličnosti, ali i vrlo malo konzistentnih dokaza koji idu u prilog uparivanju po različitosti. Važno je napomenuti da stupanj ustanovljene sličnosti uvelike ovisi o domeni u kojoj se sličnost istražuje, pa tako postoje dokazi o visokoj sličnosti parova u dobi i političkim stavovima, umjerenoj sličnosti u općoj inteligenciji i vrijednosti te niskoj sličnosti u karakteristikama ličnosti (Klohnen i Mendelsohn, 1998; Watson i sur., 2004). Luo i Klohnen (2005) navode nekoliko razloga zašto VCA metoda sama po sebi nije dovoljna za potpuno razumijevanje asortativnog uparivanja. Prije svega, ne pruža informacije koliko su partneri slični u nekoj sveobuhvatnoj domeni (npr. cjelokupna ličnost, stavovi) već daje informacije samo o pojedinim karakteristikama (npr. ekstraverzija). Nadalje, korelacije izračunate VCA metodom ne daju nam informaciju o sličnosti određenog para, već govore o sličnosti cjelokupnog uzorka parova, što onemogućava zaključivanje o prediktivnosti sličnosti za različite ishode (Luo i Klohnen, 2005).

Pristup usmjeren na par (eng. *person/couple centered approach*, PCA), s druge strane, mjeri sličnost cjelokupnih profila oba partnera na velikom broju različitih karakteristika (pr. sve 44 čestice petofaktorskog upitnika) (Luo, 2017). Specifično, u PCA metodi, računa se indeks profilne sličnosti za svaki par koreliranjem svakog odgovora žene i muškarca na svim česticama određene domene, čime je moguće izračunati sličnost između partnera u kontekstu širih domena individualnih razlika (Luo i Klohnen, 2005). Sličnost u profilu osjetljiva je na različite stupnjeve slaganja/neslaganja žene i muškarca na određenim karakteristikama (Luo i Klohnen, 2005). Postoji i drugi indeks sličnosti koji se još naziva i metodom apsolutne razlike. Ta se metoda temelji na oduzimanju rezultata jednog člana para na svakoj crti Tamne trijade od drugog člana para, te računanjem apsolutne vrijednosti te razlike (Luo i Klohnen, 2005). Rezultati apsolutnih razlika obuhvaćaju stupanj u kojem žena i muškarac imaju slične razine određene karakteristike.

Rezultati apsolutnih razlika mogu se kretati samo od nule, koja ukazuje da partneri imaju jednake razine neke karakteristike, do pozitivne vrijednosti, koja upućuje na različitost među partnerima. Profilne korelacije, s druge strane, kreću se od visoko pozitivnih koje upućuju na sličnost, do negativnih koje ukazuju na različitost (Luo i Klohnen, 2005). S obzirom na ove razlike, postoji mogućnost da profilna sličnost i metoda apsolutne razlike pokazuju različit obrazac povezanosti s nekim ishodima (Luo, 2017).

1.4. Tamna trijada (narcizam, makijavelizam i psihopatija)

U prošlom desetljeću veliki broj empirijskih istraživanja bio je posvećen upravo razumijevanju tamne strane ljudske ličnosti, bez obzira na činjenicu da još uvijek ne postoji jasan konsenzus o tome što je potrebno ili dovoljno da bi se neku značajku osobnosti proglasilo 'tamnom'. U skladu s ranijim istraživanjima (Paulhus i Williams, 2002), možemo reći da je jedno od temeljnih obilježja tamne ličnosti socijalna averzija i da je povezana s različitim oblicima interpersonalnih teškoća i potencijalno destruktivnih ponašanja (pr. manipulacija, agresija, iskorištavanje). Određene značajke tamne ličnosti povezane su i sa seksualnim nasiljem (Zeigler – Hill i Marcus, 2016). Zeigler – Hill i Marcus (2016) smatraju da su tamne crte ličnosti povezane s interpersonalnim poteškoćama u različitim kontekstima čak i kada su manje razine tih značajki prisutne.

Tamne osobine kojima se bavio iznimno velik broj istraživača, popularno nazvane Tamna trijada, skup je crta ličnosti koje uključuju psihopatiju, narcizam i makijavelizam (Furnham, Richards i Paulhus, 2013). Riječ je o tri zasebne varijable koje su u posljednjih pedeset godina zainteresirale brojne autore iz područja psihologije ličnosti, te socijalne, zdravstvene, kliničke i organizacijske psihologije (Jakobwitz i Egan, 2006; Jones i Paulhus, 2010; Paulhus i Williams, 2002).

Prema Paulhusu i Williamsu (2002) pristup crtama popularno zvan *Dark Triad* govori o socijalno nepoželjnim crtama ličnosti koje se još uvijek nalaze u rasponu normalnog funkcioniranja. Jones i Paulhus (2011) opisuju Tamnu trijadu kao kombinaciju predispozicija koje obilježava neosjetljivost i pohlepa, a koje se odnose na ona ponašanja kojima se iskorištavanjem i manipulacijom drugih ljudi dolazi do vlastitih sebičnih interesa. Dodatno, svaka crta ličnosti Tamne trijade u određenoj je mjeri sadrži povezana sa izrazito pozitivnom slikom o sebi, osjećajem grandioznosti, nedostatkom empatije, sklonosti samopromociji i manipulaciji te donekle agresivnom ponašanju (Jones i Paulhus, 2011; Rauthmann i Kolar,

2012). Podaci iz literature ukazuju na to kako psihopatija, makijavelizam i narcizam dijele vrlo slične obrasce ponašanja i djelovanja ali su one ipak različite dimenzije (Baboselac-Marić, 2015; Furnham i sur., 2013). Osim što su konceptualno različite, spomenute tri crte su međusobno umjereno pozitivno povezane te normalno distribuirane na nekliničkoj populaciji (Paulhus i Williams, 2002). Dakle, bez obzira na preklapanja među varijablama, jasno je da svaka od njih ima neke jedinstvene intrapersonalne i interpersonalne korelate (Jonason, Baughman, Carter i Parker, 2015).

Koncepti narcizma i psihopatije proizašli su iz kliničke prakse, a oba su definirana i kao poremećaji osobnosti (Furnham i sur., 2013). Pojam 'narcizam' proizlazi iz grčke mitologije gdje se mladić Narcis zaljubljuje u vlastiti odraz u jezeru. Kasnije pojam narcizma koristi i Freud kako bi opisao ponašanja usmjerenosti na sebe – samoljublje kojeg izaziva ego (Baboselac-Marić, 2015). Moderne istraživače je narcizam zaintrigirao posebno nakon publikacije NPI – 40 (Narcissistic Personality Inventory; Raskin i Hall, 1979) upitnika, koji se i dan danas koristi za ispitivanje subkliničke forme te crte. Kao crta ličnosti, narcizam je okarakteriziran osjećajem vlastite vrijednosti i posebnih prava, usmjerenosti isključivo na sebe, potrebom za pažnjom i divljenjem okoline te nedostatkom empatije i razumijevanja za tuđe osjećaje i potrebe (Jakobwitz i Egan, 2005; Raskin i Terry, 1988). Osobe sklone narcizmu sklone su stvaranju prevelikih očekivanja od sebe i pretjerane slike vlastitih mogućnosti (Baboselac-Marić, 2015).

Psihopatija se, i na subkliničkoj razini smatra najviše zlonamjernom od svih crta ličnosti Tamne trijade (Rauthmann i Kolar, 2012). Osobe s izraženom psihopatijom mogu biti destruktivne za sebe i druge, pokazuju obrazac disfunkcionalnog interpersonalnog ponašanja, neodgovornosti i manipulacije (Paulhus i Williams, 2002). Obilježje koje psihopatiju razlikuje od makijavelizma i narcizma je nedostatak empatije potkrepljeno i s nedostatkom grižnje savjesti, žaljenja i osjećaja krivnje (Baboselac-Marić, 2015). Upravo zbog pomanjkanja empatije, interesa za druge i nemogućnosti zauzimanja tuđe perspektive, psihopati imaju problema u održavanju interpersonalnih odnosa (Ali i Chamorro-Premuzic, 2010).

Makijavelizam, za razliku od prethodno objašnjene dvije komponente trijade, ima sasvim drugačiju etiologiju. Termin makijavelizam zapravo je posveta Niccolu Machiavelliju, političkom savjetniku obitelji Medici iz 16.st. Njegovo najpoznatije djelo (Il Principe) opisuje manipulativne i kalkulativne interpersonalne strategije vladanja. U svom pionirskom radu, Christie i Geis (1970) makijaveliste su opisali kao manipulativne i cinične ljude koji su

priklonjeni utilitarističkim idejama. Visok rezultat na makijavelizmu upućuje na tendenciju iskorištavanja drugih ljudi i usmjerenost na sebe (Jakobwitz i Egan, 2006). Osobe koje nazivamo makijavelistima sebične su, sklone dominaciji i prevarama i hladne po prirodi (Paulhus i Williams, 2002), iskorištavaju i manipuliraju druge, imaju ciničan i negativan pogled na svijet i ljude te su nemoralnih stavova i ponašanja (Christie i Geis, 1970). Zanimljivo, drugi ih najčešće procjenjuju kao društveno privlačne i karizmatičke vođe (Dussault, Hojjat i Boone, 2013).

Jones i Figueredo (2013) navode kako zajedničku srž crta Tamne trijade čini kombinacija neosjetljivosti i manipulacije. Kada se ta komponenta ukloni iz analize, komponente svakog pojedinog konstrukta Tamne trijade ostaju nepovezane. Kako bi riješili problem preklapanja među osobinama Tamne trijade, istraživači koriste različite statističke pristupe. Kako bi izdvojili jedinstvene doprinose pojedinih crta Tamne trijade, neki istraživači često posežu za statističkim metodama koje uzimaju u obzir dijeljenu varijancu, kao što je simultana regresija (Paulhus i Williams, 2002; Furnham, Richards, Rangel i Jones, 2014).

Zbog pozitivnih interkorelacija i nekih obilježja koje dijele, neki autori tvrdili su da nije moguće razlikovati komponente Tamne trijade (McHoskey, Worzel i Szyarto, 1998), što je određene istraživače potaklo na to da crte Tamne trijade kombiniraju u jedinstveni kompozit (Jonason, Li, Webster i Schmitt, 2009), globalni indeks Tamne trijade. Neke od kraćih mjera koje uključuju sve tri crte Tamne trijade su *Dirty Dozen* (Jonason i Webster, 2010) i *Short Dark Triad* (Jones i Paulhus, 2014). Ipak, veliki broj istraživanja govori u prilog tome da je bilo kakva ekvivalentnost između crta Tamne trijade iluzorna. Furnham i suradnici (2013) navode da je razlike među crtama Tamne trijade najbolje ispitati primjenom sve tri mjere na istom uzorku i korištenjem multiple regresije kako bi se izračunali jedinstveni doprinosi. Na taj način moguće je razjasniti teorijski predviđene razlike među crtama (Paulhus i Williams, 2002). Primjerice, psihopatija i makijavelizam često se navode kao 'tamnije' ili više 'toksične' u odnosu na narcizam (Rauthmann i Kolar, 2012).

1.5. Povezanost Tamne trijade i drugih modela ličnosti

Veliki broj dosadašnjih istraživanja bavio se povezanošću crta ličnosti Tamne trijade s bazičnim modelima ličnosti kao što su Petofaktorski model (Jonason, Li i Teicher, 2010), HEXACO model (Lee i Ashton, 2014) i DSM-5 model ličnosti (Grigoras i Wille, 2017). Rezultati recentnijih istraživanja dobiveni za Petofaktorski model govore u prilog tome da je

narcizam pozitivno povezan s ekstraverzijom i otvorenošću, makijavelizam negativno povezan s ugodnosti, a psihopatija negativno povezana s ugodnosti te pozitivno povezana s ekstraverzijom (Furnham i sur., 2014). Osobe koje su ekstrovertirane, otvorene, visokog samopoštovanja s nižim razinama ugodnosti, neuroticizma i savjesnosti postižu visoke rezultate na mjerama Tamne trijade. Petofaktorski model pokazao se korisnim u razumijevanju na koji su način normativni aspekti ličnosti povezani s agresijom, ali i nedostatnim kada je u pitanju razlikovanje crta Tamne trijade (Jonason i sur., 2010).

Book, Vise i Volk (2015) smatraju da je HEXACO model najbolji za razumijevanje srži Tamne trijade i psihološkog koncepta 'zla' općenito. Kako objašnjavaju, pojedinci se rađaju s različitim predispozicijama prema određenim razinama HEXACO osobina ličnosti, koje se s vremenom oblikuju pod utjecajem okolinskih faktora, a koje onda rezultiraju nekim skupom osobina ličnosti, npr. u slučaju Tamne trijade - antisocijalnim ponašanjem koje će maksimizirati mogućnost opstanka u danom kontekstu (Jonason i sur., 2010). HEXACO model ličnosti, nastao kao proširenje Petofaktorskog modela, sadrži šesti faktor nazvan iskrenost – poniznost za kojeg je ustanovljeno da značajno negativno korelira sa svim crtama Tamne trijade i bolje objašnjava sve tri crte u odnosu na Petofaktorski model (Lee i Ashton, 2005). Faktor iskrenost – poniznost koji uključuje osobine poput poštenja u negativnoj je korelaciji sa relacijskim oblicima agresivnog ponašanja (Knight, Dahlen, Bullock – Yowell i Madson, 2018).

Trenutno se u velikoj mjeri istražuje i povezanost Tamne trijade sa maladaptivnim obilježjima ličnosti. Krueger, Derringer, Markon, Watson i Skodol (2012) razvili su model ličnosti DSM-5 koji opisuje neke od maladaptivnih strategija koje su u podlozi svake od osobina Tamne trijade. Promatranjem DSM-5 modela moguće je razjasniti konceptualna preklapanja unutar Tamne trijade. Primjerice, socijalno averzivne osobine kao što su neosjetljivost i obmanjivanje karakteristične su za sve tri crte Tamne trijade; impulzivnost i preuzimanje rizika definiraju psihopatiju; grandioznost narcizam, a manipulativnost makijavelizam (Jones i Paulhus, 2014). Grigoras i Wille (2017) pronašli su da DSM-5 dobro objašnjava razlike između makijavelizma i psihopatije. Makijavelisti teže savršenstvu, pomno planiraju strategije i uvjereni su da postoji samo jedan način da postignu cilj, a psihopati djeluju iz trenutne impulzivnosti, neodgovorni su i često griješe na putu postizanja cilja.

1.6. Uparivanje po sličnosti u crtama Tamne trijade

Iako su socijalno averzivne i povezane s različitim negativnim ishodima, crte Tamne trijade mogu biti i korisne u nekim područjima života. Evolucijski gledano, postoji mogućnost da su crte Tamne trijade korisna adaptivna strategija jer olakšavaju neka reproduktivna ponašanja vezana uz veću mogućnost preživljavanja (Jonason, Li i Buss, 2010; Jonason, Lyons i Blanchard, 2015). Specifično, pojedinci s izraženim crtama Tamne trijade uspješni su u održavanju kratkoročnih odnosa (Jonason, Li, Webster i Schmitt, 2009; Koladich i Atkinson, 2016). Povezanost između Tamne trijade i uspjeha u kontekstu kratkoročnih odnosa promatrana je iz perspektive teorije životne povijesti (Jonason i sur., 2017). Tamna trijada povezana je sa brзом i eksploatatorskom životnom strategijom koju karakteriziraju nerestriktivna socioseksualnost i manjak samokontrole. Primjerice, pojedinci s višim razinama narcizma i psihopatije imaju veći broj seksualnih partnera i preferiraju odnose koji zahtijevaju niske razine posvećenosti (Jonason, Luevano i Adams, 2012; Jonason i sur., 2009) te češće koriste reproduktivne strategije koje uključuju obmanu i manipulativnost, kao što je nevjera (Jonason, Li i Buss, 2010; Jones i Paulhus, 2010). Jonason, Li i Buss (2010) navode da pojedinci s izraženim crtama Tamne trijade, osim što imaju više partnera, imaju i veću sklonost otimanju tuđih partnera. Točnije, reproduktivna uspješnost pojedinaca s izraženim crtama Tamne trijade djelomično je rezultat iskorištavanja drugih ljudi s ciljem ostvarivanja vlastite koristi. Sklonost korištenja kratkoročnih reproduktivnih strategija češća je u muškaraca nego u žena (Jones i Paulhus, 2009), što djelomično može biti objašnjeno spolnim razlikama u Tamnoj trijadi.

Nekoliko studija bavilo se uparivanjem po sličnosti na crtama Tamne trijade i rezultati uglavnom idu u prilog tome da postojinisko do umjereno uparivanje po sličnosti za crte Tamne trijade (Kardum i sur., 2017). Savard i suradnici (2011) pronašli su umjerene efekte pozitivnog uparivanja za globalnu i primarnu psihopatiju te niske efekte pozitivnog uparivanja za sekundarnu psihopatiju. Smith i suradnici (2014) utvrdili su pozitivno uparivanje za makijavelizam (0.28), psihopatiju (0.39) i negativno uparivanje za narcizam (-0.23) na uzorku od 45 heteroseksualnih parova. Asquith, Lyons, Watson i Jonason (2014) u svom su istraživanju pronašli preferencije za uparivanje na svim crtama Tamne trijade u slučaju dugoročnih veza, te za makijavelizam i psihopatiju kada se radilo o kratkoročnim vezama. Ovo istraživanje provodilo se na uzorku od 161 žene koje su ocjenjivale izmišljene profile muškaraca rangiranih nisko ili visoko na crtama ličnosti Tamne trijade. Muškarci s visokim rezultatima na crtama Tamne trijade, posebno psihopatije, također odabiru partnerice

na temelju vlastitih interesa i uparivanja po sličnosti (Jonason, Luevano i Adams, 2012). Navedeno istraživanje Asquith i suradnika (2014) potvrđuje kako se preferencije za određenim partnerom razlikuju ovisno o vrsti veze za koju osoba procjenjuje partnera pa tako iste osobine i partneri mogu biti poželjni za kratkotrajan i površan odnos, a nepoželjni za dugotrajan i predan odnos (Jonason, Lyons i Blanchard, 2015). Ovo se posebno odnosi na crte ličnosti kao što su narcizam i makijavelizam, jer su pojedinci koji imaju izražene te crte socijalno atraktivni i uspješni u započinjanju odnosa, ali ne i u njegovom održavanju pa s vremenom postaju manje poželjni partneri.

Sveukupno, pojedinci s izraženim crtama Tamne trijade imaju tendenciju uparivati se s partnerima koji im nalikuju s obzirom na te osobine (Kardum, Hudek – Knežević, Gračanin i Mehić, 2017).

1.7. Tamna trijada i povezanost sa različitim ishodima

Nekoliko istraživanja dosad bavilo se povezanošću crta Tamne trijade s različitim zdravstvenim ishodima i mjerama mentalnog, socijalnog i fizičkog zdravlja (Jonason, Baughman, Carter i Parker, 2015; Hudek-Knežević, Kardum i Mehić, 2016). Dosad je ustanovljeno da crte Tamne trijade predviđaju širok spektar ponašanja i interpersonalnih tendencija kao što su agresivne namjere (Jones i Paulhus, 2010), ograničene sposobnosti empatije (Jonason i Krausse, 2013; Jonason, Lyons, Bethell i Ross, 2013), dominacija i hostilnost (Jones i Paulhus, 2011) i sklonost korištenja obmane (Baughman, Jonason, Lyons i Vernon, 2014).

U studiji koja je ispitala povezanost crta Tamne trijade sa subjektivnim i objektivnim indikatorima zdravlja, psihopatija se istaknula kao najkonzistentniji prediktor te je pozitivno predviđala rizik od probavnih bolesti, upotrebu duhana i ozljede (Hudek-Knežević, 2016). Nekoliko istraživanja koje se bavilo povezanošću psihopatije i zdravlja potvrdilo je da psihopatija pozitivno predviđa poremećaje raspoloženja (anksioznost i depresiju) (Beaver i sur., 2014) i višu reaktivnost na stres (Noser, Zeigler-Hill i Besser, 2014). U istraživanju koje su proveli Beaver i suradnici (2014), viši su rezultati na ljestvici psihopatije bili povezani sa značajnim opadanjem generalnog zdravlja i povećanjem kroničnih bolesti ineuroloških poremećaja.

Makijavelizam je dosad bio najmanje istraživan u kontekstu zdravlja, a dobivane povezanosti makijavelizma i mentalnog zdravlja su dvosmislene i slabe (Hudek – Knežević i

sur., 2016). Makijavelizam predviđa problematična ponašanja kao što su korištenje obmanjivih strategija uparivanja (Dussault i sur., 2013) i uključivanje u romantične odnose zbog statusa i koristi (Ináncsi, Láng i Bereczkei, 2016), iako pozitivno predviđa zadovoljstvo vezom (Smith i sur., 2014). Mišljenja o utjecaju makijavelizma na zdravlje su podijeljena. Dok neki istraživači tvrde da sposobnost makijavelista da inhibiraju ponašanja može dovesti do pozitivnih efekata na zdravlje (Jones i Paulhus, 2010), drugi smatraju da takva odgoda zadovoljstva može biti posebno stresna i dovesti do negativnih zdravstvenih posljedica (Jonason i sur., 2015).

Narcizam je povezan sa većim razinama sreće i životnog zadovoljstva, kao i sa psihološkom dobrobiti (Aghababaei i Blachnio, 2015). Ipak, pojedini istraživači tvrde da je ta povezanost iluzorna jer je rezultat visokih razina samopoštovanja i da se kada se samopoštovanje kontrolira, povezanost između narcizma i pozitivnih indikatora mentalnog zdravlja smanjuje (Konrath i Bonadonna, 2014). Potencijalni zdravstveni problemi vezani uz narcizam pojavljuju se kada se u obzir uzmu neki drugi interpersonalni korelati. Primjerice, narcistični pojedinci više su fokusirani na kratkoročna zadovoljstva i teško kontroliraju vlastite impulse što ih čini osjetljivima na rizična ponašanja i potiče ih na aktivaciju ponašanja kojima sami sebi škode (Vazire i Funder, 2006), kao što su zlouporaba supstanci (Buelow i Brunell, 2014) i alkohola (James i Taylor, 2007).

Iz prethodnih studija možemo zaključiti da su sve tri crte Tamne trijade povezane sa nekakvim deficitima u emocionalnom funkcioniranju, kao što su niske razine emocionalne inteligencije i ograničena empatija (Ali i Chamorro – Premuzic, 2010; Szabó i Bereczkei, 2017; Wai i Tiliopoulos, 2012). Ipak, ti su deficiti uglavnom usmjereni prema afektivnoj komponenti (doživljavanju emocija), a zasad postoji vrlo malo o oštećenjima u kognitivnom aspektu (razumijevanje emocija) empatije (Jonason i Krause, 2013; Wai i Tiliopoulos, 2012).

S obzirom na navedene rezultate različitih ishoda povezanih sa Tamnom trijadom, postavlja se pitanje u kakvom je odnosu Tamna trijada sa svakodnevnim raspoloženjem, a odgovor na njega još uvijek ne možemo pronaći u znanstvenoj literaturi jer se o tom području vrlo malo zna. Hudek-Knežević i suradnici (2016) istraživali su povezanost crta ličnosti Tamne trijade sa pozitivnim i negativnim raspoloženjem. Rezultati istraživanja pokazali su kako je psihopatija značajan pozitivan prediktor negativnog raspoloženja, makijavelizam značajan negativan prediktor pozitivnog raspoloženja i pozitivan prediktor negativnog raspoloženja, a narcizam pozitivan prediktor pozitivnog i negativan prediktor negativnog raspoloženja.

Cilj ovog istraživanja je ispitati je li na temelju prave sličnosti došlo do uparivanja po sličnosti na crtama Tamne trijade među partnerima te kakav je efekt tih sličnosti (različitosti) na pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena u romantičnom odnosu. Istraživanje uparivanja po crtama ličnosti važno je jer nam omogućuje da preciznije opišemo prirodu odnosa između sličnosti u nekim karakteristikama i različitih ishoda koji mogu proizaći iz takvih sličnosti. Kao jedna od važnosti uparivanja u inteligenciji, interesima ili osobinama ličnosti ističe se to što ti obrasci sličnosti mogu predvidjeti neke od ishoda odnosa, kao što su zadovoljstvo i kvaliteta veze (Luo i Klohn, 2005). Kardum i suradnici (2017) naglašavaju da istraživanje uparivanja za specifične komponente osobina ličnosti može doprinijeti boljem razumijevanju utjecaja homogenih (ili heterogenih) obiteljskih okruženja na odgoj djece.

Koliko znamo, nema istraživanja koja su se bavila ovom tematikom. Ovo će istraživanje stoga biti eksplorativnog tipa, a kao jedno od polazišta biti će korišteno istraživanje koje su proveli Hudek-Knežević i suradnici (2016).

2. PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

1. Ispitati je li kod parova došlo do uparivanja po sličnosti na temelju samoprocjena u crtama ličnosti Tamne trijade.
2. Ispitati odnos profilne sličnosti i različitosti u crtama Tamne trijade i pozitivnog i negativnog raspoloženja muškaraca i žena.
3. Ispitati kako su razine crta Tamne trijade povezane s pozitivnim i negativnim raspoloženjem muškaraca i žena.

3. HIPOTEZE

1. Postoji umjerena povezanost u uparivanju partnera s obzirom na sličnost samoprocjenjenih crta ličnosti Tamne trijade.
2. Profilne sličnosti i različitosti u crtama ličnosti Tamne trijade, značajno će prediciirati pozitivno i negativno raspoloženje.
3. Razine crta Tamne trijade biti će značajni prediktori pozitivnog i negativnog raspoloženja muškaraca i žena. Pri tome, očekujemo da će psihopatija biti pozitivan prediktor negativnog raspoloženja, makijavelizam će biti pozitivan prediktor negativnog i negativan prediktor pozitivnog raspoloženja, a narcizam će biti negativan prediktor negativnog i pozitivan prediktor pozitivnog raspoloženja.

4. METODA

4.1. ISPITANICI

U istraživanju je sudjelovalo sveukupno 376 ispitanika (188 heteroseksualnih parova) koji su u suživotu proveli između 3 i 50 godina ($M = 16.61$; $SD = 11.45$), a u braku između 1 i 50 godina ($M = 18.03$; $SD = 11.25$). Ukupan broj ispitanika koji su u braku iznosi 149 (79.3%), a u kohabitaciji živi 39 (20.7%) parova. Prosječna duljina trajanja braka je 18.03 godina ($SD = 11.25$), dok je prosječno trajanje zajedničkog života 16.61 godina ($SD = 11.45$). Raspon dobi ženskih ispitanica kreće se od 20 do 69 godina ($M = 39.55$; $SD = 11.71$), a muških ispitanika od 22 do 73 godine ($M = 42.15$; $SD = 12.13$). Analizom obrazovne strukture ispitanika ustanovljeno je da je veći dio muških ispitanika imao završenu srednju školu (56.9%), a nešto manji broj njih završen fakultet (23.4%) i višu školu (15.4%). Sličan obrazac uočen je i kod ženskih ispitanica koje su u najvećem postotku završile srednju školu (43.6%), zatim fakultet (34%) te višu školu (16%).

4.2. POSTUPAK

U ovom istraživanju ispitanici su bili prikupljeni metodom snježne grude. Prije početka istraživanja, ispitanicima je bila dana uputa koja je sadržavala kratke upute o cilju istraživanja, povjerljivosti podataka i korištenju dobivenih informacija isključivo u istraživačke svrhe. Prikupljanje podataka odvijalo se istovremeno s oba sudionika para koji su upitnike rješavali odvojeno, ali uz kontrolu eksperimentatora. S ciljem osiguravanja anonimnosti, ali i kasnijeg lakšeg uparivanja ispitanika, svakom paru bio je dodijeljen odgovarajući broj. Podaci prikupljeni istraživanjem naknadno su obrađeni programskim statističkim paketom IBM SPSS Statistics 23.

4.3. MJERNI INSTRUMENTI

U ovom istraživanju korištena su četiri upitnika, *Ljestvica psihopatije* (SRP – III; Paulhus, Hemphill i Hare, 2012), *Upitnik makijavelizma* (Mach – IV; Christie i Geis, 1970), *Upitnik narcističke ličnosti* (NPI – 40; Raskin i Terry, 1988) te *Skala raspoloženja* (Kardum i

Bezinović, 1992), a prikupljeni su podaci i o nekim važnim sociodemografskim karakteristikama.

Sociodemografski upitnik

Na samom početku, ispitanici su najprije ispunili formular koji je sadržavao pitanja o sociodemografskim podacima (spol, dob, razina obrazovanja, zaposlenje, bračni status, duljina trajanja braka, duljina zajedničkog života), a zatim su pristupili ispunjavanju drugih upitnika čije su karakteristike pobliže opisane u nastavku.

Skala raspoloženja

Skala raspoloženja (Kardum i Bezinović, 1992) se sastoji od 40 čestica pridjevskog tipa koje se procjenjuju na skali procjene od 5 stupnjeva (1 – uopće se tako ne osjećam, 5 – u potpunosti se tako osjećam). U ovom istraživanju skala je korištena na razini faktora višeg reda, pozitivnog i negativnog raspoloženja, a zadatak ispitanika bio je da procijene kako se uobičajeno osjećaju. Pozitivno i negativno raspoloženje mjeri se sa 20 čestica. Faktor pozitivnog raspoloženja sastoji se od tri komponente koje reflektiraju pozitivna emocionalna stanja sreće, prihvaćanja i aktivacije, a faktor negativnog raspoloženja sadrži specifične komponente negativnog emocionalnog stanja: tugu, ljutnju, strah i odbijanje. Ispitanici koji ostvare visok skor na ljestvici pozitivnoga raspoloženja imaju i veću tendenciju doživljavanja pozitivnih emocionalnih stanja, dok visok skor na ljestvici negativnog raspoloženja upućuje na veću tendenciju doživljavanja negativnih emocionalnih stanja. Autori skale navode kako dimenzije skale raspoloženja imaju relativno visoku pouzdanost tipa unutarnje konzistencije, što je potvrđeno i u nekim kasnijim istraživanjima. Primjenom upitnika na uzorku ovog istraživanja dobivene su visoke pouzdanosti i za pozitivno ($\alpha_m = .89$; $\alpha_z = .91$) i za negativno raspoloženje ($\alpha_m = .94$; $\alpha_z = .95$).

Ljestvica psihopatije

SRP – III (*Self – Reported Psychopathy Scale*; Paulhus, Hemphill, i Hare, 2012) ispituje aspekte subkliničke psihopatije. U ovom istraživanju korištena je hrvatska verzija upitnika SRP – III – A (Kardum i sur., 2015). Upitnik se sastoji od 31 tvrdnje od kojih svaka opisuje drugačije aspekte psihopatskog ponašanja. Primjeri čestica upitnika su „Zadovoljstvo

mi je varati ljude“ i „Ja sam najvažnija osoba na svijetu i nitko mi drugi nije važan“. Ispitanici procjenjuju koliko se slažu s određenom tvrdnjom na skali od 5 stupnjeva (A – jako se ne slažem, E – jako se slažem). U ovom istraživanju pouzdanost upitnika se kreće od .76 za žene do .81 za muškarce.

Upitnik makijavelizma

Mach - IV (*Test of Machiavellism*; Christie i Geis, 1970) upitnik se sastoji od 20 čestica odnosno tvrdnji o ljudima i određenim ponašanjima. Upitnik mjeri manipulativne tendencije i tendencije obmanjivanja te cinična i nemoralna vjerovanja (pr. „*S ljudima je najbolje da im se kaže ono što žele čuti*“), iako određene čestice ukazuju i na suprotna ponašanja (pr. „*Sve u svemu, bolje je biti skroman i pošten nego važan i nepošten*“). Ispitanici daju odgovore na skali od 6 stupnjeva (-3 – *izrazito se ne slažem*, +3 – *izrazito se slažem*) te tako pokazuju slažu li se ili ne, te u kojoj mjeri s danom tvrdnjom. Mach – IV upitnik široko je primjenjiv upitnik. Pouzdanost ove skale, izražena koeficijentom Cronbach alfa (α) iznosi .71 i za ženske i muške ispitanike.

Upitnik narcističke ličnosti

NPI – 40 (*The Narcissistic Personality Inventory*; Raskin i Terry, 1988) koristi se za mjerenje narcizma u subkliničkoj populaciji. U ovom istraživanju korištena je hrvatska verzija. Upitnik se sastoji od 40 parova čestica od kojih jedna u paru ukazuje na narcizam. Primjer čestica koje ukazuju na sklonost narcizmu su: „*Mislim da sam posebna osoba*“ i „*Lako mi je manipulirati ljudima*“. Zadatak ispitanika je da pročitaju par tvrdnji i odaberu onu koja je bliža njihovim osobnim osjećajima i vjerovanjima. Mogući raspon rezultata je između 0 i 40 pri čemu ispitanici s višim rezultatom na ovom upitnikom iskazuju veću sklonost narcizmu, i obrnuto. Na subkliničkim uzorcima ovaj se upitnik često koristi kao jednodimenzionalna mjera, što je bio slučaj i u ovom istraživanju. Vrijednost unutarnje konzistencije dobivena u ovom istraživanju iznosi od .80 za žene do .89 za muškarce.

Sve tri skale Tamne trijade u ovom su istraživanju korištene kao jednodimenzionalne mjere.

5. REZULTATI

Prvo su prikazani deskriptivni podaci samoprocjene muškaraca i žena na crtama Tamne trijade i pozitivnom i negativnom raspoloženju kao i spolne razlike. Navedeni podaci prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1. Deskriptivni podaci samoprocjene žena i muškaraca nacrtama Tamne trijade, pozitivnog i negativnog raspoloženja te kompozita Tamne trijade

		Žene			Muškarci			t	Cohen d
		M	SD	α	M	SD	α		
Crte tamne trijade	Psihopatija	60.18	9.81	.76	67.50	11.98	.81	7.31**	0.67
	Makijavelizam	61.95	10.88	.71	63.74	10.92	.71	2.15*	0.16
	Narcizam	9.03	5.30	.80	10.59	7.18	.89	2.83**	0.25
Samoprocjena raspoloženja	Pozitivno	73.89	9.67	.91	73.65	9.36	.89	-0.40	-
	Negativno	41.74	13.26	.95	38.56	12.04	.94	-2.50*	0.25
Tamna trijada (kompozit)		-0.23	0.68	.82	0.23	0.90	.87	6.56**	0.58

* $p < .05$; ** $p < .01$; M – aritmetička sredina, SD – standardna devijacija, α – Cronbach alfa, t – t - test

Računanjem t – testa za nezavisne uzorke dobivenesu statistički značajne razlike između muškaraca i žena u svim ispitanim varijablama osim u pozitivnom raspoloženju. Samoprocjena muškaraca na psihopatiji, makijavelizmu i narcizmu značajno je viša nego u žena, a žene u odnosu na muškarce iskazuju značajno više negativnog raspoloženja. Na crti pozitivnog raspoloženja, razlika u samoprocjeni žena i muškaraca nije se pokazala statistički značajnom. Za značajne spolne razlike izračunata je veličina efekta (Cohenov d) koja predstavlja standardiziranu razliku između dvije aritmetičke sredine. Sveukupno, veličina razlike je na razini malog do srednjeg efekta. Izračunate su visoke vrijednosti unutarnje konzistencije subskala koje se kreću u rasponu od .71 do .95.

1. Uparuju li se parovi po sličnosti na crtama Tamne trijade?

Da bismo ispitali uparuju li se parovi po sličnosti na crtama ličnosti Tamne trijade, izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije za pojedine crte ličnosti Tamne trijade između muškaraca i žena na cijelom uzorku. Indeks profilne sličnosti za svaki par dobili smo koreliranjem svakog odgovora muškarca i žene za svaku crtu ličnosti Tamne trijade.

Tablica 2. Korelacije između samoprocjenjenih crta ličnosti Tamne trijade muškaraca i žena

	Žene	Psihopatija	Makijavelizam	Narcizam
Muškarci				
Psihopatija		.23**	.17*	.22**
Makijavelizam		.19*	.45**	.21**
Narcizam		.05	.14	.30**

* $p < .05$; ** $p < .01$

Dobiveni su značajni i pozitivni koeficijenti korelacije između muških i ženskih članova para za sve crte ličnosti Tamne trijade. Najveća korelacija dobivena je između samoprocjene muškaraca i žena na makijavelizmu ($r = .45$; $p < .01$), a nešto manja povezanost javila se između samoprocjene muškaraca i žena na crti narcizma ($r = .30$; $p < .01$) i psihopatije ($r = .23$; $p < .01$).

Na temelju rezultata ove korelacijske analize možemo reći da je potvrđeno asortativno uparivanje za sve tri crte Tamne trijade. Dobiveni pozitivni koeficijenti korelacije ukazuju na to da se parovi uparuju na pojedinim crtama ličnosti Tamne trijade, a pritom je najveće uparivanje po sličnosti dobiveno za makijavelizam.

2. *Predicira li sličnost (različitost) partnera na crtama ličnosti Tamne trijade pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena?*

Najprije su u Tablici 3. prikazane korelacije između prediktorskih i kriterijskih varijabli.

Tablica 3. Pearsonovi koeficijenti korelacije prediktorskih i kriterijskih varijabli (profilne sličnosti parova u Tamnoj trijadi i pozitivnog i negativnog raspoloženja)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.PS - psihopatija	1	.22**	.22**	.05	.00	-.08	-.06
2.PS - makijavelizam		1	.21**	.01	.04	.02	-.00
3. PS - narcizam			1	.02	.15*	-.03	-.20**
4.Poz.raspoloženje(m)				1	.20*	-.50**	-.17*
5.Poz.raspoloženje (ž)					1	-.09	-.55**
6.Neg.raspoloženje (m)						1	.11
7.Neg.raspoloženje (ž)							1

* $p < .05$; ** $p < .01$; PS – profilna sličnost

Iz Tablice 3. vidljivo je da sličnost parova u psihopatiji značajno pozitivno korelira sa sličnosti u makijavelizmu ($r = .22$, $p < .01$) i narcizmu ($r = .22$, $p < .01$), a sličnost u makijavelizmu značajno pozitivno korelira sa sličnosti u narcizmu ($r = .21$, $p < .01$). Parovi koji su sličniji u psihopatiji imaju veću vjerojatnost da će biti slični i u makijavelizmu i narcizmu, a parovi koji su sličniji u makijavelizmu imaju veću vjerojatnost da će biti slični i u narcizmu.

Postoji značajna korelacija između profilne sličnosti u narcizmu s pozitivnim raspoloženjem žena ($r = .15$, $p < .05$) i negativna korelacija s negativnim raspoloženjem žena ($r = -.20$, $p < .01$). Drugim riječima, viša sličnost partnera u narcizmu povezana je sa višim pozitivnim raspoloženjem žena i s nižim negativnim raspoloženjem žena.

Da bi ispitali efekte sličnosti u crtama Tamne trijade na raspoloženje žena, proveli smo dvije linearne regresijske analize u kojima smo kao prediktore uvrstili profilne sličnosti u crtama Tamne trijade, a kao kriterije pozitivno i negativno raspoloženje žena za koje je korelacijskom analizom ustanovljeno da značajno koreliraju sa profilnom sličnosti parova u narcizmu.

Tablica 4. Sličnost parova u crtama Tamne trijade kao prediktor raspoloženja žena

Kriteriji	Pozitivno raspoloženje (ž)	Negativno raspoloženje (ž)
Prediktori	β	β
PS psihopatija	-.05	-.00
PS makijavelizam	.03	.04
PS narcizam	.16*	-.22*
<i>R</i>	.16	.22*
<i>R</i> ²	.03	.05*

* $p < .05$; ** $p < .01$; PS – profilna sličnost

Iz Tablice 4. vidljivo je da kao grupa, profilne sličnosti u crtama Tamne trijadenisu značajno pridonijele pozitivnom raspoloženju žena, ali se sličnost u narcizmu ($\beta = .16$) istaknula kao značajan pojedinačni prediktor pozitivnog raspoloženja žena. Prema tome, što su parovi sličniji u narcizmu, to je pozitivno raspoloženje u žena više.

Sličnost parova u crtama Tamne trijade značajno je pridonijela negativnom raspoloženju žena ($R^2 = .05$; $p < .05$), objasnivši 5% varijance, ali jedini značajni pojedinačni negativni prediktor je sličnost u narcizmu ($\beta = -.22$). Što su parovi sličniji u narcizmu, to je negativno raspoloženje žena niže.

U ovom smo radu dodatno koristili jedan indeks sličnosti koji se temelji na izračunavanju apsolutnih razlika. Indeks razlike dobiven je oduzimanjem rezultata jednog partnera od drugog, te računanjem apsolutne vrijednosti te razlike. Metoda apsolutne razlike zahvaća sličnost između partnera u terminima njihova položaja na određenoj karakteristici. (Luo i sur., 2008). Da bismo kasnije mogli ispitati predičira li disortativnost (različitost) parova u crtama ličnosti Tamne trijade pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena, prvo smo izračunali korelacije između samoprocjena pozitivnog i negativnog raspoloženja i različitosti (disortativnosti) parova u crtama Tamne trijade.

Tablica 5. Korelacije između samoprocjena pozitivnog i negativnog raspoloženja i različitosti (disortativnosti) parova u crtama Tamne trijade

	Pozitivno raspoloženje (m)	Negativno raspoloženje (m)	Pozitivno raspoloženje (ž)	Negativno raspoloženje (ž)
PR - psihopatija	.00	.10	-.08	.13
PR - makijavelizam	-.15*	.08	.03	-.04
PR - narcizam	.08	-.01	-.01	.13

* $p < .05$; ** $p < .01$; PR – profilna različitost

Iz Tablice 5. vidljivo je da je različitost parova u makijavelizmu značajno negativno povezana s pozitivnim raspoloženjem muškaraca ($r = -.15$). Drugim riječima, što su parovi različitiji u makijavelizmu, to je pozitivno raspoloženje muškaraca niže.

Efekt različitosti u crtama Tamne trijade na raspoloženje muškarca dobili smo računanjem linearne regresijske analize u kojoj smo kao prediktor koristili crte Tamne trijade, a kao kriterij pozitivno raspoloženje muškarca. Rezultati navedene analize prikazani su u Tablici 6.

Tablica 6. Različitost (disortativnost) parova u crtama Tamne trijade kao prediktor pozitivnog raspoloženja muškaraca

Kriterij	Pozitivno raspoloženje (m)
Prediktori	β
PR-Psihopatija	-.07
PR-Makijavelizam	-.14*
PR-Narcizam	.12
<i>R</i>	.18*
<i>R</i> ²	.03*

* $p < .05$; ** $p < .01$; PR – profilna različitost

Kao grupa, profilne različitosti u crtama Tamne trijade značajno su pridonijele pozitivnom raspoloženju muškaraca ($R^2 = .03$; $p < .05$). Značajni pojedinačni negativni prediktor pozitivnog raspoloženja muškarca je profilna različitost u makijavelizmu ($\beta = -.14$). Što su parovi različitiji u makijavelizmu, to je pozitivno raspoloženje muškarca više.

3. *Prediciraju li razine crta Tamne trijade pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena?*

Izračunati su Pearsonovi koeficijenti između samoprocjene na crtama Tamne trijade i raspoloženja. Rezultati su prikazani u Tablici 7.

Tablica 7. Pearsonovi koeficijenti korelacija ispitanih kriterijskih i prediktorskih varijabli (crta Tamne trijade i pozitivnog i negativnog raspoloženja)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.P (m)	1	.23**	.39**	.17**	.50**	.22**	.00	.00	.17*	.06	.91**	.29**
2.P(ž)		1	.18*	.32**	.05	.34**	.00	-.04	.02	.27**	.21**	.90**
3.M(m)			1	.45**	.38**	.21**	-.18*	-.12	.22**	.22**	.61**	.33**
4.M(ž)				1	.14	.14	-.09	-.15*	.17*	.28**	.27**	.55**
5.N(m)					1	.30**	.18*	.01	.06	.05	.77**	.18**
6.N (ž)						1	.08	.25**	.05	.01	.30**	.63**
7.PR(m)							1	.20*	-.50**	-.17*	.03	.00
8.PR(ž)								1	-.09	-.55**	-.01	.01
9.NR(m)									1	.11	.18*	.08
10.NR(ž)										1	.10	.27**
11. TT (m)											1	.33**
12. TT (ž)												1

* $p < .05$; ** $p < .01$; P – psihopatija, M – makijavelizam, N – narcizam, PR – pozitivno raspoloženje, NR – negativno raspoloženje, TT – kompozit Tamne trijade

Iz Tablice 7. vidljivo je da su najviše vrijednosti korelacija raspoloženja s crtama Tamne trijade većinom dobivane za negativno raspoloženje. Specifično, makijavelizam žena značajno pozitivno korelira s negativnim raspoloženjem muškaraca ($r = .17, p < .05$) i žena ($r = .28, p < .01$) te značajno negativno s pozitivnim raspoloženjem žena ($r = -.15, p < .05$). Psihopatija žena značajno pozitivno korelira s negativnim raspoloženjem žena ($r = .27, p < .01$), a narcizam žena značajno pozitivno korelira s pozitivnim raspoloženjem žena ($r = .25, p < .01$). Kod muškaraca, makijavelizam je značajno pozitivno povezan s negativnim raspoloženjem muškaraca ($r = .22, p < .01$) i žena ($r = .22, p < .01$) te značajno negativno povezan s pozitivnim raspoloženjem muškaraca ($r = -.18, p < .05$). Što se psihopatije i

narcizma muškaraca tiče, uočen je isti obrazac povezanosti kao i kod žena. Točnije, psihopatija muškaraca značajno pozitivno korelira s negativnim ($r = .17, p < .05$), a narcizam s pozitivnim raspoloženjem muškaraca ($r = .18, p < .05$).

Kako bismo utvrdili efekte crta ličnosti Tamne trijade (makijavelizma, narcizma i psihopatije) na pozitivno i negativno raspoloženje žena i muškaraca, provedeno je nekoliko linearnih regresijskih analiza. U nastavku će biti prikazani rezultati četiri linearne regresijske analize u kojoj su kao prediktori korištene crte ličnosti Tamne trijade, a kao kriteriji pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena. Rezultati tih analiza prikazani su u Tablici 8.

Tablica 8. Razine crta ličnosti Tamne trijade kao prediktori pozitivnog i negativnog raspoloženja muškaraca i žena

Kriteriji	Pozitivno raspoloženje (m)	Negativno raspoloženje (m)	Pozitivno raspoloženje (ž)	Negativno raspoloženje (ž)
Prediktori	β	β	β	β
Psihopatija (m)	-.06	.14	.05	-.08
Psihopatija (ž)	.04	-.08	-.10	.24**
Makijavelizam (m)	-.29**	.16	-.11	.11
Makijavelizam (ž)	-.02	.10	-.12	.18*
Narcizam (m)	.31**	-.09	-.07	.03
Narcizam (ž)	.05	.02	.34**	-.12
<i>R</i>	.34**	.27*	.35**	.38**
<i>R</i> ²	.12**	.07*	.12**	.14**

* $p < .05$; ** $p < .01$

Rezultati prikazani u Tablici 8. pokazuju kako je samoprocjena na crtama Tamne trijade objasnila 12 % varijance pozitivnog raspoloženja muškaraca ($R^2 = .12; p < .01$). Značajnim negativnim prediktorom pokazao se makijavelizam muškaraca ($\beta = -.29$), a značajnim pozitivnim prediktorom narcizam muškaraca ($\beta = .31$). Što je veći makijavelizam, to je niže pozitivno raspoloženje muškaraca; što je veći narcizam, to je više pozitivno raspoloženje muškaraca.

Doprinos samoprocjene na crtama Tamne trijade izračunat je i za negativno raspoloženje muškaraca pri čemu je izračunato da su crte Tamne trijade muškaraca i žena objasnile 7 % varijance negativnog raspoloženja muškaraca ($R^2 = .07$; $p < .05$), no nijedan od pojedinačnih prediktora nije se pokazao značajnim u objašnjenju kriterijskih varijabli, iako makijavelizam muškaraca ima standardiziran β koeficijent na granici značajnosti ($p < .06$), što je vrlo vjerojatno rezultat visoke povezanosti prediktora, odnosno crta Tamne trijade.

Kao što dalje možemo vidjeti iz Tablice 8., samoprocjena na crtama Tamne trijade objasnila je 12% varijance pozitivnog raspoloženja žena ($R^2 = .12$; $p < .01$). Od pojedinačnih prediktora, značajan je narcizam žena ($\beta = .34$) koji pozitivno predviđa pozitivno raspoloženje žena, a taj je isti obrazac uočen i u muškaraca. Žene s višim rezultatom na skali narcizma, sklonije su pozitivnom raspoloženju.

Crte ličnosti Tamne trijade značajno su doprinijele i negativnom raspoloženju žena objasnivši 14% njene varijance ($R^2 = .14$; $p < .01$). Psihopatija ($\beta = .24$) i makijavelizam ($\beta = .18$) žena značajni su pozitivni prediktori negativnog raspoloženja. Žene s višim rezultatima na skalama psihopatije i makijavelizma sklonije su negativnom raspoloženju.

Na kraju, s obzirom da je u nekim istraživanjima korištena mjera Tamne trijade u obliku kompozita, ispitali smo kako kompozit Tamne trijade predicira pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena. Kompozit smo dobili računanjem srednjih vrijednosti svih čestica za svaku crtu Tamne trijade.

Tablica 5. Kompozit Tamne trijade kao prediktor pozitivnog i negativnog raspoloženja muškaraca i žena

Kriteriji	Pozitivno raspoloženje (m)	Negativno raspoloženje (m)	Pozitivno raspoloženje (ž)	Negativno raspoloženje (ž)
Prediktori	β	β	β	β
Kompozit TT (m)	.03	.17*	-.04	.02
Kompozit TT (ž)	-.00	.02	.03	.26**
<i>R</i>	.03	.18*	.04	.27**
<i>R</i> ²	.00	.03*	.00	.07**

* $p < .05$; ** $p < .01$

Iz Tablice 5. vidljivo je da su crte ličnosti Tamne trijade muškaraca i žena izražene u obliku kompozita objasnile samo 3% varijance negativnog raspoloženja muškaraca ($R^2 = .03$; $p < .05$) i 7% varijance negativnog raspoloženja žena ($R^2 = .07$; $p < .01$), što je manje nego što su objasnile crte Tamne trijade kao tri zasebne mjere. Značajnim pozitivnim prediktorom negativnog raspoloženja muškaraca pokazao se kompozit Tamne trijade muškaraca ($\beta = .17$), dok je značajan pozitivan prediktor negativnog raspoloženja žena bio kompozit Tamne trijade žena ($\beta = .27$). Crte ličnosti Tamne trijade izražene kao kompozit nisu se pokazale značajnim prediktorom pozitivnog raspoloženja muškaraca i žena.

6. DISKUSIJA

Jedan od ciljeva ovog rada bio je ispitati dolazi li do uparivanja po crtama ličnosti Tamne trijade. Ispitali smo i na koji način je sličnost u crtama Tamne trijade povezana sa pozitivnim i negativnim raspoloženjem muškaraca i žena te u kakvom su odnosu razine crta Tamne trijade sa pozitivnim i negativnim raspoloženjem muškaraca i žena.

Uparuju li se parovi po sličnosti na crtama Tamne trijade?

Rezultati brojnih istraživanja pokazuju kako osobe imaju sklonost odabiranja sebi sličnog partnera i kada su u pitanju socijalno nepoželjne karakteristike, kao što su crte ličnosti Tamne trijade. U našem istraživanju dobivene su slabe do umjerene pozitivne povezanosti na crtama Tamne trijade između partnera s time da je najviša korelacija dobivena za makijavelizam ($r = .42$), nešto niža za narcizam ($r = .30$), a najniža za psihopatiju ($r = .23$) (Tablica 2.), čime smo potvrdili prvu hipotezu. Ovo istraživanje još je jednom potvrdilo da se partneri asortativno uparuju na temelju psihopatije, makijavelizma i narcizma, kao što je već bilo potvrđeno u nekoliko prethodnih studija (Han, Weed i Butcher, 2003; Kardum i sur., 2017; Smith i sur., 2014).

U velikom broju dosad provedenih studija pokazalo se da su pojedinci s izraženim crtama Tamne trijade uspješni u započinjanju kratkoročnih, ali ne i dugoročnih odnosa (Jonason i sur., 2012). Jonason i sur. (2011) tvrde da pojedinci s visokim razinama crta Tamne trijade imaju niže standarde prilikom odabira partnera, čime stvaraju okolinu pogodnu za razvoj kratkoročnih odnosa, osiguravajući si tako i potencijalnog kratkoročnog partnera. Nadalje, prisutnost crta Tamne trijade, mogla bi biti povezana s povećanim reproduktivnim uspjehom, posebno kod muškaraca, kroz korištenje onih strategija odnosa koje uključuju minimalno emocionalnog ulaganja i veliki broj partnera (Kardum i sur., 2017). S druge strane, moguće je da su, s obzirom da se ipak radi o socijalno nepoželjnim crtama, pojedinci s visokim razinama crta Tamne trijade i manje poželjni, te su tako primorani birati upravo one partnere koji im nalikuju s obzirom na te crte.

Uparivanje po crtama Tamne trijade ima važne implikacije za daljnji razvoj odnosa s partnerom. Za pojedince s visokim razinama crta Tamne trijade ustanovljeno je da ulaze u odnos sa partnerima koje percipiraju korisnima za ostvarivanje vlastitih potreba, no uočeno je

da, iako partner može inicirati vezu na temelju tih sličnih osobina ličnosti, kako tamne crte postaju evidentnije u oba partnera, tako uzajamna privlačnost blijedi. Što pojedinac ima veće razine crta Tamne trijade, to je manje zadovoljan i posvećen tom odnosu ako je pritom u odnosu s partnerom koji isto tako ima visoke razine crta Tamne trijade (Smith i sur., 2014). Povezano s time, više razine Tamne trijade u odnosima povezanane su sa nižim razinama intimnosti, strasti i posvećenosti (Jonason i sur., 2009).

Predicira li sličnost (različitost) partnera na crtama ličnosti Tamne trijade pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena?

Drugi problem ovog istraživanja bio je ispitati efekt sličnosti (različitosti) partnera na crtama Tamne trijade na pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena. Kada se radi o odnosu profilne sličnosti u crtama Tamne trijade i pozitivnog i negativnog raspoloženja, rezultati linearnih regresijskih analiza pokazali su da sličnost u makijavelizmu pozitivno predicira pozitivno raspoloženje žena te negativno predicira negativno raspoloženje žena. Drugim riječima, što je veća sličnost u makijavelizmu između partnera, to je više pozitivno i niže negativno raspoloženje žena.

Kako bismo proširili spoznaje o efektu Tamne trijade na raspoloženje, koristili smo još jednu metodu sličnosti, metodu apsolutne razlike. Korištenjem metode apsolutne razlike, dobili smo nešto drugačiji uzorak korelacija između Tamne trijade i raspoloženja, iako se ponovno kao značajan prediktor istaknuo makijavelizam. Rezultati su pokazali da različitost partnera u makijavelizmu negativno predicira pozitivno raspoloženje muškaraca. Što su partneri različitiji na crti makijavelizma, to je niže pozitivno raspoloženje muškaraca.

Prethodna istraživanja pokazala su da pojedinci s višim razinama makijavelizma nisu spremni ulaziti u bliske odnose i ne brinu o razvoju intimnih odnosa (Ali i Chamorro – Premuzic, 2010; Jones i Paulhus, 2010), ali ovakvi rezultati uglavnom su bili dobivani na pojedincima koji su u samom početku bili više skloni kratkoročnim odnosima. S obzirom da smo našim istraživanjem obuhvatili parove koji su zajedno od 3 do 50 godina, važno je sagledati rezultate u kontekstu odabira partnera za dugoročne odnose. Čini se da, ukoliko su partneri slični na crti makijavelizma, to ima pozitivan utjecaj na raspoloženje žena, ali i muškaraca. Teško je sa sigurnošću reći zašto se baš sličnost (različitost) u makijavelizmu istaknula kao značajan prediktor raspoloženja muškaraca i žena, ali jedno od mogućih

objašnjenja za to je što makijavelistima posebno odgovara i dobro na njih djeluje kada su u odnosu sa nekime tko im je sličan. Novgorodoff (1974) je istraživao efekte makijavelizma na rane stadije razvijanja romantične privlačnosti i pronašao da su muškarci obično za romantične partnerice birali žene koje su postizale nizak rezultat na makijavelizmu, i to posebno muškarci koji su i sami postizali niže rezultate na makijavelizmu. Slično tome, žene s višim razinama makijavelizma preferirale su muškarce koji su isto tako imali visoke rezultate na crti makijavelizma. U prilog tome govore i brojna istraživanja u kojima je dobiveno da češće ulazimo u odnose s pojedincima s kojima imamo veći broj zajedničkih karakteristika (Smith i sur., 2014). Povećana sličnost u osobinama ličnosti, stavovima i brojnim drugim aspektima povezuje se s povećanom privlačnosti koju osjećamo prema partneru (Montoya i Horton, 2013), što se u literaturi još naziva i “zakonom privlačnosti“.

Byrne (1971) objašnjava kako sličnosti u karakteristikama kao što su crte ličnosti mogu djelovati kao pojačivači. Prema njegovoj perspektivi, mi imamo potrebu za logičnim i konzistentnim pogledom na svijet, a pojedinci koji se slažu s nama, odobravaju naše ideje i stavove te time podržavaju konzistentnost naše stvarnosti. Ako pojedinci koji su nam bliski, posebice oni s kojima smo u romantičnom odnosu podržavaju naše mišljenje i dijele naše stavove, to može imati pozitivan utjecaj na samopoštovanje i raspoloženje (Montoya, Horton i Kirchner, 2008). Uparivanje po karakteristikama kao što su crte ličnosti i stavovi povezano je sa manjim brojem konflikata, stabilnijom vezom i većim zadovoljstvom odnosom. S druge strane, ukoliko u odnosu između dvoje ljudi ima vrlo malo sličnosti ili postoji neslaganje, to može dovesti do anksioznosti i nezadovoljstva, osjećaja odbijenosti ili izostanka privlačnosti (Gonzaga i sur., 2010; Watson i sur., 2004).

Prediciraju li razine crta Tamne trijade pozitivno i negativno raspoloženje muškaraca i žena?

Treći problem istraživanja bio je ispitati odnos između razina crta Tamne trijade i pozitivnog i negativnog raspoloženja muškaraca i žena. Rezultati su pokazali da je makijavelizam muškaraca negativno predvidio pozitivno raspoloženje muškaraca, ali je također pozitivno predvidio negativno raspoloženje muškaraca. Nešto drugačiji rezultati dobiveni su za žene. Psihopatija i makijavelizam istaknuli su se kao pozitivni prediktori negativnog raspoloženja žena. Narcizam se, i kod muškaraca i kod žena, istaknuo kao pozitivan prediktor pozitivnog raspoloženja.

Rezultati koje smo dobili djelomično su u skladu s istraživanjem Hudek i sur. (2016) u kojem je dobiveno kako je psihopatija značajan pozitivan prediktor negativnog raspoloženja, makijavelizam značajan negativan prediktor pozitivnog raspoloženja i pozitivan prediktor negativnog raspoloženja, a narcizam pozitivan prediktor pozitivnog i negativan prediktor negativnog raspoloženja. Navedeno istraživanje ujedno je i jedino istraživanje koje je ispitivalo odnos Tamne trijade sa pozitivnim i negativnim raspoloženjem pa smo zato njega koristili kao polazište za stvaranje hipoteza o efektu crta Tamne trijade na raspoloženje.

Naši rezultati upućuju na zaključak da psihopatija i makijavelizam dobro predviđaju negativno raspoloženje. Objašnjenje za to možemo pronaći u istraživanjima koja su se bavila povezanošću Tamne trijade i mentalnog zdravlja. U istraživanju Jonason i sur. (2015) dobiveno je da su psihopatija i makijavelizam u većoj mjeri bili pozitivno povezani s negativnim zdravstvenim ishodima, poput povećane depresije, kraćeg životnog vijeka i lošijeg mentalnog zdravlja u odnosu na narcizam koji je bio povezan i s nekim pozitivnim zdravstvenim ishodima, kao što je dulji očekivani životni vijek. Nadalje, nekoliko istraživanja koje se bavilo povezanošću psihopatije i zdravlja potvrdilo je da psihopatija pozitivno predviđa poremećaje raspoloženja (anksioznost i depresiju) (Beaver i sur., 2014) i višu reaktivnost na stres (Noser, Zeigler-Hill i Besser, 2014). Efekte koje psihopatija ima na različite zdravstvene ishode, pa tako i na raspoloženje možemo promatrati u kontekstu teorije životne povijesti (Jonason i sur., 2017). Prema toj teoriji, psihopatija odgovara brznoj životnoj strategiji, i povezana je s nizom nepovoljnih karakteristika kao što su kraći životni vijek, niže razine roditeljske skrbi te veća agresivnost.

Istraživanja koja su se bavila ishodima makijavelizma na zdravlje u skladu su s našim saznanjem da makijavelizam dobro predviđa negativno raspoloženje. Fehr, Samsom i Paulhus (1994) uočili su konzistentnu pozitivnu povezanost makijavelizma sa anksioznosti, što je u nekim kasnijim istraživanjima bilo potvrđeno (McHoskey i sur., 1998; Jakobwitz i Egan, 2006), a u nekima nije pronađena ta povezanost (Jonason i sur., 2015). U nekoliko istraživanja koja su se bavila povezanošću makijavelizma i mentalnog zdravlja uočena je pozitivna povezanost makijavelizma i depresije (Bakir, Yilmaz, i Yavas, 1996; Jonason i sur., 2015) te negativna povezanost makijavelizma i suočavanja usmjerenog na problem (Aghababaei i Blachnio, 2015). Hudek i suradnici (2016) smatraju da su negativne posljedice koje makijavelizam ima na pozitivno raspoloženje najvjerojatnije posljedica neodgovarajućih socijalnih odnosa i sklonosti površnim odnosima.

Narcizam je, s druge strane, oduvijek bio smatran 'svijetlijom' osobinom (Aghababaei i Blachnio, 2015; Furnham i sur., 2013; Rauthmann i Kolar, 2012). U našoj studiji, narcizam je pozitivno predvidio pozitivno raspoloženje i muškaraca i žena. Ovakvi rezultati u skladu su sa prethodnim istraživanjima u kojima je dokazano da su viši rezultati na skali narcizma često povezani i sa višim razinama samopoštovanja i subjektivne dobrobiti (Egan, Chan i Shorter, 2014; Jonason i sur., 2015).

Kada smo u analizu kao prediktor raspoloženja uvrstili Tamnu trijadu izraženu kao kompozit, potvrdili smo rezultate dobivene s pojedinačnim crtama. Rezultati su pokazali da je Tamna trijada muškaraca pozitivno predvidjela negativno raspoloženje muškaraca, a Tamna trijada žena pozitivno predvidjela pozitivno raspoloženje žena. Sveukupno, naši rezultati ukazuju na to da crte Tamne trijade jednog partnera djeluju na njegovo raspoloženje, ali nemaju utjecaja na raspoloženje partnera/ice s kojim je u odnosu

Rezultate ovog istraživanja važno je sagledati u kontekstu nekih ograničenja. Jedno od bitnih ograničenja je to što se temelji na korelacijskim analizama pomoću kojih nismo mogli donijeti zaključke o uzročno – posljedičnom odnosu između sličnosti u crtama Tamne trijade i razinama crta Tamne trijade i pozitivnog i negativnog raspoloženja. Također, potrebno je naglasiti da smo u ovom istraživanju koristili isključivo mjere samoprocjene ličnosti što je moglo rezultirati davanjem socijalno poželjnih odgovora (pogotovo u kontekstu ispitivanja socijalno nepoželjnih osobina kao što su crte Tamne trijade), čime je zastupljenost tih crta na našem uzorku mogla ispasti manjom nego što ona u stvarnosti jest. Moguće je i da ispitanici, osim što su ponekad skloni uljepšavanju vlastitih karakteristika, doista nisu svjesni svog psihološkog stanja i nemaju realnu sliku vlastitog ponašanja. S obzirom da je ovo istraživanje bilo dio jednog većeg istraživanja u kojem je korišten i puno veći broj varijabli, svakako je važno napomenuti da su ispitanici osim upitnika navedenih u ovoj studiji ispunjavali neke dodatne upitnike što je moglo uzrokovati umor i zasićenost te tako utjecati na odgovaranje.

Ovo je prvo istraživanje koje je pristupilo ispitivanju odnosa između crta ličnosti Tamne trijade i pozitivnog i negativnog raspoloženja na romantičnim partnerima. Još jedna od prednosti je ta što je u istraživanju sudjelovao veliki broj ispitanika (188 parova) velikog raspona godina zajedničkog života i dobi, što nam je omogućilo generalizaciju rezultata. Ovo istraživanje svakako je otvorilo prostor za neka buduća istraživanja u kojima bi više pažnje moglo biti posvećeno istraživanju utjecaja potencijalnih moderatora, primjerice zadovoljstva odnosom na odnos Tamne trijade i raspoloženja. Kako bismo s većom sigurnosti mogli zaključiti o odnosu Tamne trijade i raspoloženja u romantičnom odnosu, odnosno dolazi li do

promjene i na koji način u tom odnosu tokom vremena, u budućim istraživanjima bilo bi poželjno koristiti se longitudinalnim nacrtom istraživanja.

7. ZAKLJUČAK

Kao što smo predvidjeli hipotezom, dobivene su značajne niske do umjereno pozitivne korelacije crta ličnosti Tamne trijade između partnera, koje su pokazale da se partneri uparuju na crtama Tamne trijade.

Naši rezultati pokazali su da je, kada se radi o odnosu između profilne sličnosti (različitosti) i pozitivnog i negativnog raspoloženja muškaraca i žena, sličnost u makijavelizmu pozitivno predvidjela pozitivno raspoloženje žena i negativno predvidjela negativno raspoloženje žena. Različitost u makijavelizmu negativno je predvidjela pozitivno raspoloženje muškaraca.

U trećem dijelu istraživanja ispitivali smo odnos pojedinih crta Tamne trijade i pozitivnog i negativnog raspoloženja muškaraca i žena. Makijavelizam muškaraca negativno je predvidio pozitivno raspoloženje muškaraca, ali je također pozitivno predvidio negativno raspoloženje muškaraca. Narcizam muškaraca pozitivno je predvidio pozitivno raspoloženje muškaraca. Nešto drugačiji rezultati dobiveni su za žene. Psihopatija i makijavelizam žena pozitivno su predvidjeli negativno raspoloženje žena. Narcizam žena pozitivno je predvidio pozitivno raspoloženje žena. Ovi rezultati većim dijelom potvrđuju treću hipotezu.

Kada smo u analizu kao prediktor raspoloženja uvrstili Tamnu trijadu izraženu u obliku kompozita, potvrdili smo rezultate dobivene sa pojedinačnim crtama. Rezultati su pokazali da je Tamna trijada muškaraca pozitivno predvidjela negativno raspoloženje muškaraca, a Tamna trijada žena pozitivno predvidjela pozitivno raspoloženje žena. Možemo reći da crte Tamne trijade značajno utječu na raspoloženje pojedinca, i to većinom na negativno raspoloženje, ali nemaju značajno djelovanje na raspoloženje njegova partnera/ice.

8. LITERATURA

- Ali, F., i Chamorro-Premuzic, T. (2010). The dark side of love and life satisfaction: Associations with intimate relationships, psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 48, 228-233.
- Ask, H., Ildstad, M., Engdahl, B., i Tambs, K. (2013). Non-random mating and convergence over time for mental health, life satisfaction, and personality: The nord-trøndelag health study. *Behavioral Genetics*, 43, 108-119.
- Asquith, D., Lyons, M., Watson, H., i Jonason, P. (2014). Birds of feather flock together – Evidence for assortative mating for the Dark Triad traits. *Personality and Individual Difference*, 60, 314-325.
- Baboselac-Marić, M. (2015). Zaposlenici 'otrovnih' karakteristika i njihov utjecaj na organizaciju. *Policija i sigurnost*, 24(3), 261-279.
- Baughman, H.M., Jonson, P.K., Lyons, M., i Vernon, P.A. (2014). Liar liar pants on fire: the Dark Triad and deception. *Personality and Individual Differences*, 71, 35-38.
- Beaver, K.M., Nedelec, J.L., da Silva Costa, C., Poersch, A.P., Stelmach, M.C., Freddi, M.C., Gajos, J.M., i Boccio, G. (2014). The association between psychopathic personality traits and health-related outcomes. *Journal of Criminal Justice*, 42, 399-407.
- Book, A., Visser, B.A., i Volk, A.A. (2015). Unpacking “evil”: Claiming the core of the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 73, 29-38.
- Buelow, M.T., i Brunell, A.B. (2014). Facets of grandiose narcissism predict involvement in health-risk behaviors. *Personality and Individual Differences*, 69, 193-198.
- Buss, D.M. (1984). Marital assortment for personality dispositions: Assessment with three different data sources. *Behavior Genetics*, 14(2), 111-123.

- Buss, D.M., i Barnes, M. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(3), 559-570.
- Caspi, A., i Herbener E.S. (1993). Marital assortment and phenotypic convergence: Longitudinal evidence. *Social Biology Spring-Summer*, 40, 48-60.
- Christie, R., i Geis, F. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York, NY: Academic Press.
- D'Onofrio, B.M., Eaves, L.J., Murrelle, L., Maes, H.H., i Spilka, B. (1999). Understanding biological and social influences on religious affiliation, attitudes, and behaviors: A behavior genetic perspective. *Journal of Personality*, 67, 953-984.
- Dussault, M., Hojjat, M., i Boone, R.T. (2013). Machiavellianism and dating: deception and intimacy. *Social Behavior and Personality*, 41(2), 283-294.
- Escorial, S., i Martín-Buro, C. (2012). The role of personality and intelligence in assortative mating. *The Spanish Journal of Psychology*, 15(2), 680-687.
- Eysenck, H.J. (1990). Genetic and environmental contributions to individual differences: The three major dimensions of personality. *Journal of Personality*, 58, 245-261.
- Fehr, B., Samsom, D., i Paulhus, D. L. (1992). The construct of machiavellianism: twenty years later. U C. D. Spielberger & J. N. Butcher (Ur.), *Advances in personality assessment* (str. 77–116). New York: Routledge.
- Feng, D., i Baker, L. (1994). Spouse similarity in attitudes, personality, and psychological well-being. *Behavior Genetics*, 24, 357-364.
- Furnham, A., Richards, S.C., i Paulhus, D.L. (2013). The Dark Triad of personality: a 10 year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7, 199-216.

- Furnham A., Richards S., Rangel L., i Jones D. N. (2014). Measuring malevolence: Quantitative issues surrounding the Dark Triad of personality. *Personality and Individual Differences*, 67, 114-121.
- Gonzaga, G. C., Carter, S., i Buckwalter, G J. (2010). Assortative mating, convergence, and satisfaction in married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 17, 634-644.
- Grigoras, M., i Wille, B. (2017). Shedding light on the dark side: associations between the dark triad and the DSM-5 maladaptive trait model. *Personality and Individual Differences*, 104, 516-521.
- Han, K., Weed, N. C., i Butcher, J. N. (2003). Dyadic agreement on the MMPI-2. *Personality and Individual Differences*, 35, 603-615.
- Hudek Knežević, J., Kardum, I. i Mehić, N. (2016). Dark Triad traits and health outcomes: An exploratory study. *Psychological Topics*, 25, 129-156.
- Ináncsi, T., Láng, A., i Bereczkei, T. (2016). A darker shade of love: Machiavellianism and positive assortative mating based on romantic ideals. *Europe's Journal of Psychology*, 12, 137–152.
- Jakobwitz, S., i Egan, V. (2006). The Dark Triad and normal personality. *Personality and Individual Differences*, 40, 331-339.
- James, L. M., i Taylor, J. (2007). Impulsivity and negative emotionality associated with substance use problems and Cluster B personality in college students. *Addictive Behaviors*, 32(4), 714-727.
- Jonason, P.K., Baughman, H.M., Carter, G.L., i Parker, P. (2015). Dorian Gray without his portrait: psychological, social, and physical health costs associated with the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 55, 532-537.

- Jonason, P.K., Foster, J.D., Egorova, M.S., Parshikova, O., Csathó, A., Oshio, A., i Gouveia, V.V. (2017). The Dark Triad traits from a life history perspective in six countries. *Frontiers in Psychology: Evolutionary Psychology*, 8, 1476.
- Jonason, P.K., i Krause, L. (2013). The emotional deficits associated with the Dark Triad traits: Cognitive empathy, affective empathy, and alexithymia. *Personality and Individual Differences*, 55, 532-537.
- Jonason, P.K., Li, N. P., i Buss, D. M. (2010). The costs and benefits of the Dark Triad: Implications for mate poaching and mate retention tactics. *Personality and Individual Differences*, 4, 373-378.
- Jonason, P. K., Li, N. P., i Teicher, E. A. (2010). Who is James Bond?: The Dark Triad as an agentic social style. *Individual Differences Research*, 8, 111-120.
- Jonason, P.K., Li, N.P., Webster, G. D., i Schmitt, D. P. (2009). The Dark Triad: facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23, 5-18.
- Jonason, P.K., Luevano, V. X., i Adams, H. M. (2012). How the Dark Triad traits predict relationship choices. *Personality and Individual Differences*, 30, 1-5.
- Jonason, P. K., Lyons, M., Bethell, E., i Ross, R. (2013). Different routes to limited empathy in the sexes: Examining the links between the Dark Triad and empathy. *Personality and Individual Differences*, 57, 572-576.
- Jonason, P.K., Lyons, M., i Blanchard, A. (2015). Birds of a 'bad' feather flock together: the Dark Triad and mate choice. *Personality and Individual Differences*, 78, 34-38.
- Jonason, P.K., Valentine, K.A., Li, N.P., i Harbeson, C.L. (2011). Mate-selection and the Dark Triad: Facilitating a short-term mating strategy and creating a volatile environment. *Personality and Individual Differences*, 51(6), 759-763.

- Jonason, P. K., i Webster, G. D. (2010). The Dirty Dozen: A concise measure of the Dark Triad. *Psychological Assessment*, 22, 420-432.
- Jones, D. N., i Paulhus, D. L. (2010). Mating Strategies among the Dark Triad: Relationship focus, retention, and infidelity. *University of British Columbia*, 30, 1-40.
- Jones, D. N., i Figueredo, A. J. (2013). The core of darkness: Uncovering the heart of the Dark Triad. *European Journal of Personality*, 27, 521-531.
- Jones, D. N., i Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A short measure of dark personality traits. *Assessment*, 21 (1), 28-41.
- Jones, D.N., i Paulhus, D.L. (2011). Differentiating the Dark Triad within the interpersonal circumplex. U L.M.Horowitz i S.N.Strack (Ur.), *Handbook of interpersonal psychology: Theory, research, assessment, and therapeutic interventions* (str.249-267). New York: Guilford.
- Kardum, I., Hudek-Knezevic, J., Schmitt, D.P., i Grundler, P. (2015). Personality and mate poaching experiences. *Personality and Individual Differences*, 75, 7-12.
- Kardum, I., Hudek-Knežević, J., Schmitt, D.P., i Čović, M. (2017). Assortative mating for Dark Triad: Evidence of positive, initial, and active assortment. *Personal Relationship*, 24, 75-83.
- Kardum, I., i Bezinović, P. (1992). Metodološke i teorijske implikacije pri konstrukciji skale za mjerenje dimenzija emocionalnog doživljavanja. *Godišnjak Zavoda za psihologiju*, 1, 53-62.
- Klohnen, E. C. i Mendelsohn, G. A. (1998). Partner selection for personality characteristics: A couple-centered approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24 (3), 268-278.

- Knight, N.M., Dahlen, E.R., Bullock – Yowell, E., i Madson, M.B. (2018). The HEXACO model of personality and Dark Triad in relational aggression. *Personality and Individual Differences, 122*, 109-114.
- Koladich, S.J., i Atkinson, B.E. (2016). The dark triad and relationship preferences: A replication and extension. *Personality and Individual Differences, 94*, 253-255.
- Konrath, S., i Bonadonna, J.P. (2014, u tisku). *Narcissism*. U Whitbourne, S. (Ur.), The Encyclopedia of Adulthood and Aging, Wiley Press.
- Krueger, R., Derringer, J., Markon, K., Watson, D., i Skodol, A. (2012). Initial construction of a maladaptive personality trait model and inventory for DMS – V. *Psychological Medicine, 42*(9), 1879-1890.
- Krueger, R.F., Moffit, T.E., Caspi, A., Bleske, A., i Silva, P.A. (1998). Assortative mating for antisocial behavior: Developmental and methodological implication. *Behavior Genetics, 28*, 173-186.
- Lee, K., Ashton, M.C., Pozzebon, J.A., Visser, B.A., Bourdage, J.S., i Ogunfowora, B. (2009). Similarity and assumed similarity in personality reports of well-acquainted persons. *Journal of Personality and Social Psychology, 96*, 460-472.
- Lee, K., i Ashton, M.C. (2005). Psychopathy, Machiavellianism, and narcissism in the five-factor model and the HEXACO model of personality structure. *Personality and Individual Differences, 38*, 1571-1582.
- Lee, K., i Ashton, M.C. (2014). The Dark Triad, the Big Five, and the HEXACO model. *Personality and Individual Differences, 67*, 2-5.
- Low, N., Cui, L., i Merikangas, K. R. (2007). Spousal concordance for substance use and anxiety disorders. *Journal of Psychiatric Research, 41*, 942-951.

- Luo, S. (2017). Assortative mating and couple similarity: Patterns, mechanisms, and consequences. *Social and Personality Psychology Compass, 1*, e12337.
- Luo, S., i Klohnen, C. (2005). Assortative mating and marital quality in newlyweds: A couple-centered approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 88*(2), 304-326.
- Mathews, C. A., i Reus, V. I. (2001) Assortative mating in the affective disorders: A systematic review and meta-analysis. *Comprehensive Psychiatry, 42*(4), 257–262.
- McCrae, R. R., Martin, T. A., Hrebickova, M., Urbanek, T., Boomsma, D. I., Willemsen, G., i sur. (2008). Personality trait similarity between spouses in four cultures. *Journal of Personality 76*(5), 1137-1164.
- McHoskey, J. W., Worzel, W., i Szyarto, C. (1998). Machiavellianism and Psychopathy. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*, 192-210.
- Montoya, R.M., Horton, R.S., & Kirchner, J. (2008). Is actual similarity necessary for attraction? A meta-analysis of actual and perceived similarity. *Journal of Social and Personal Relationships, 25*, 889-922.
- Montoya, R.M., i Horton, R.S. (2013). A meta-analytic investigation of the processes underlying the similarity-attraction effect. *Journal of Social and Personal Relationships, 30*(1), 64-94.
- Novgorodoff, B.D. (1974). Boy meets girl: Machiavelianism and romantic attraction. *Personality and Social Psychology Bulletin, 1*, 307–309.
- Pan, Y., i Wang, K.S. (2011). Spousal concordance in academic achievements and IQ: A principal component analysis. *Open Journal of Psychiatry, 1*, 15-19.

- Paulhus, D.L., Hemphill, J.D., i Hare, R.D. (2012). *Manual for the Self-Report Psychopathy Scale*. Toronto, Canada: Multi-Health Systems.
- Paulhus, D.L., i Williams, K.M. (2002). The dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism i psychopathy. *Journal of Research in Personality* 36, 556-563.
- Raskin, R., i Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the narcissistic personality inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 890-902.
- Rauthmann, J. F., i Kolar, G. P. (2012). How “dark” are the Dark Triad traits” Examining the perceived darkness of narcissism, machiavellianism, and psychopathy. *Personality and Individual Differences*, 53, 884-889.
- Rauthmann, J.F. (2012). The Dark Triad and interpersonal perception: Similarities and differences in the social consequences of Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Social Psychological and Personality Science*, 3, 487-496.
- Rhule-Louie, D. M., i McMahon, R. J. (2007). Problem behavior and romantic relationships: Assortative mating, behavior contagion, and desistance. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 10(1), 53-100.
- Segrin, C. (2004). Concordance on negative emotion in close relationships: transmission of emotion or assortative mating?. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(6), 836-856.
- Śmieja, M., i Stolarski, M. (2018). Assortative mating for emotional intelligence. *Current psychology*, 37(1), 180-187.

- Smith, C.V., Hadden, B.W., Webster, G. D., Jonason, P.K., Gesselman, A.N., i Crysel, L.C. (2014). Mutually attracted or repulsed? Actor–partner interdependence models of Dark Triad traits and relationship outcomes. *Personality and Individual Differences*, 67, 35-41.
- Smith, L., Ciarrochi, J., i Heaven, P.C.L. (2008). The stability and change of trait emotional intelligence, conflict communication patterns, and relationship satisfaction: A one-year longitudinal study. *Personality and Individual Differences*, 45, 738-743.
- Szabó, E., i Bereczkei, T. (2017). Different paths to different strategies? Unique associations among facets of the Dark Triad, empathy, and trait emotional intelligence. *Advances in Cognitive Psychology*, 13(4), 306-313.
- Thiessen, D., i Gregg, B. (1980). Human assortative mating and genetic equilibrium: An evolutionary perspective. *Ethology and Sociobiology*, 1, 111–140.
- Thiessen, D., Young, R.K., i Delgado, M. (1997). Social pressures for assortative mating. *Personality and Individual Differences*, 22, 157-164.
- Vazire, S., i Funder, D.F. (2006). Impulsivity and the self-defeating behavior of narcissists. *Personality and Social Psychology*, 10(2), 154 – 156.
- Watson, D., Hubbard, B., i Wiese, D. (2000). Self-other agreement in personality and affectivity: The role of acquaintanceship, trait visibility, and assumed similarity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 546-558.
- Watson, D., Klohnen, E. C., Casillas, A., Nus Sims, E., Haig, J., i Berry, D. S. (2004). Match makers and deal breakers: Analyses of assortative mating in newlywed couples. *Journal of Personality*, 72, 1029-1068.

Zeigler – Hill, V. i Marcus, D.K. (Ur.). (2016). The dark side of personality : science and practice in social, personality, and clinicalpsychology. Washington DC: American Psychological Association.